

Розділ III. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ПАРАДИГМА УКРАЇНИ В РОЗМАЇТТІ ВИЯВІВ

УДК 738.3.04(477)«634.3»

СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ В ДЕКОРІ ДАВНІХ ГЛИНЯНИХ ВИРОБІВ ДНІПРОВСЬКОГО ЛІВОБЕРЕЖЖЯ

Щербань Анатолій Леонідович, кандидат історичних наук,
старший викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків
kozaks_1978@ukr.net

Концептуально охарактеризовано семантику кольорового декору, що використовувався для оздоблення глиняного посуду та дрібної пластики Лівобережної України III–I тис. до н. е. Зроблено висновок про те, що його застосування відбувалося внаслідок інокультурних впливів, було пов'язаним з релігійними уявленнями, магічними обрядами та божествами. За допомогою червоного кольору місцеві мешканці намагалися «оживити» окремі посудини і статуетки. Білим же, особливо на чорному тлі, передавали магичні ідеограми, бажані жертводавцям процеси, на які мало впливати шановане божество.

Ключові слова: Лівобережна Україна, декор, кераміка, колір, катакомбна археологічна культура, початок доби заліза.

Постановка проблеми. Кераміка, випалена за температури, вищої ніж 600° C, зберігається цілою чи фрагментованою упродовж тисячоліть. Посуд, що безперервно використовувався з доби неоліту, належить до категорії масових археологічних предметів. Традиційний декор глиняного посуду вивчається понад двісті років. Упродовж майже 130 років досліджується декор кераміки Лівобережної України – регіону, традиційна культура мешканців якого динамічно розвивалася внаслідок внутрішніх еволюційних процесів та інокультурних інвазій. Закономірно, що йому присвячена значна кількість наукових і науково-популярних праць. Але досі бракує культурологічно спрямованих кольорознавчих керамологічно-орнаментознавчих студій.

Здійснивши макроісторичне дослідження трансформацій декору кераміки [19], автор з'ясував, що мешканці Дніпровського Лівобережжя зазвичай до модерних часів поверхню і орнамент кераміки спеціально не забарвлювали. Поверхня залишалася теракотовою, а зображення робили рельєфними. Лише в часи орнаментальних піднесень доби бронзи – початку доби заліза (до V ст. до н.е.) внаслідок інокультурних інвазій намагалися досягти чорно-сірого (іноді, блакитнуватого) кольору поверхні, а орнаменти малювали чи заповнювали речовиною охристого та білого кольорів.

Аналіз останніх публікацій. Димлений посуд використовувався в окремих мікрорегіонах і пізніше, але орнаменти на ньому спеціально не забарвлювалися. З XI ст., знову ж таки внаслідок інокультурних впливів, у декорі кераміки, використовуваної в господарстві представників вищих верств населення, зустрічалися поливи жовтого, брунатного та зеленого кольорів, вибір яких зумовлювався наявними барвниками. Барвистість кераміки досліджуваної території значно зросла з кінця XVI ст. Причинам цих явищ значну увагу присвячено в монографії автора [19; 156–161, 165–167], тому в даній роботі їх характеризувати не будемо.

Оскільки вивчення кольору – однієї з найважливіших естетично та семіотично наповнених виражальних ознак традиційної кераміки – допомагає глибше зрозуміти культурні процеси давнини, вважаємо дану тему **актуальною**.

Мета дослідження: розкриття семантики кольорового декору, котрий використовувався в гончарстві Лівобережної України III–I тис. до н.е.

Виклад основного матеріалу. Першими на досліджуваних теренах кольори для декорування посуду з глинистої маси розпочали використовувати, очевидно внаслідок імпульсу з Передкавказзя, представники катакомбної культурно-історичної спільноти доби ранньої бронзи (друга чверть – кінець III тис. до н.е.) у південній частині території. Більшість відомих нині тогочасних кольорових орнаментів нанесено вохрою на ритуальних з особливої («кальцитової») формульованої маси попелясто-сірих (іноді з блакитним відтінком) невипалених чи слабковипалених виробів [8; 72]. Іноді такі посудини повністю вкривалися вохрою зовні [10; 236–237, рис. 11:6]. Вохрою лаконічно позначено деталі одягу, зачіски та обличчя на випалених схематично-жіночих глиняних фігурках, покладених в одне з поховань найпізнішого періоду існування спільноти [1; 89–94]. Оскільки на поселенських пам'ятках таких виробів не виявлено, робимо висновок про їх пов'язаність із поховальним ритуалом. Червоно-

коричневе чи, іноді, біле заповнення контррельєфних орнаментів, покриття поверхні вохрою, фіксується на окремих поселенських і поховальних посудинах раннього етапу існування зрубної культурно-історичної спільноти доби пізньої бронзи (XVI–XIV ст. до н.е.) [зокрема, 2; 228, рис. 69:1, 4; 67, 212, рис. 53:13; 3; 100–102], котра також тісно пов'язана з східнішими культурними традиціями. Але, загалом, вироби доби бронзи з кольоровим декором були нечисленними й використовувалися епізодично.

Більш масово кольорові орнаменти (переважна більшість із них наносилася шляхом заповнення заглиблених ліній білою чи вохристою речовиною), використовувалися зазвичай на кераміці з зачорненою поверхнею на початку доби заліза (остання третина VIII–VI ст. до н.е.). Завдячуючи наявності виразніших ніж у попередні часи джерел, доповнених даними писемних пам'яток, є підстави для деталізації появи подібним чином декорованих виробів на лівобережно-українських теренах. За найбільш аргументованими висновками вони були привнесені невеликими групами переселенців із заходу – представників археологічних спільнот, розташованих на півдні між Карпатами та Східними Альпами [4; 85–86]. Дана традиція поширилася в лісостеповій зоні, близько до межі зі степом та «Голим полем» після посушливого періоду на початку сприятливої для землеробства зволоженості клімату, коли воєнні степовики – кіммерійці (які також використовували подібні вироби), змогли створити на території, куди входили досліджувані землі, протодержавну спільноту. Жодних підтверджень наявності супротиву переселенцям від місцевого населення досі не знайдено. Очевидно його і не було, бо освоєвані мігрантами землі були малозаселеними після посушливого періоду, в результаті якого значна частина попередніх мешканців переселилася на більш сприятливі для ведення господарства звичними методами землі. На інших лівобережно-дніпровських землях інноваційно декорований посуд не розповсюдився.

Структурно-функціональний аналіз дозволив висловити гіпотезу про те, що більшість посудин, що декорувалися шляхом зміни кольору поверхні та нанесення барвистих орнаментів, призначалися для напоїв, зокрема, алкогольних [19; 252–253]. Наприклад, подібного до відомого етнографам «меду», «пива», «браги», «вареної» чи ведичної «соми», споживання яких із глибокої давнини було пов'язано із сакральною сферою, а п'яний стан вважався богонатхненним [14; 206–207]. Саме посуд для нього гончарі досліджуваної території найбагатше прикрашали (в т.ч., зображеннями ідеографічних композицій) принаймні до IX ст. Для наливання і подачі до столу напоїв, як свідчать етнографічні матеріали, могли використовуватися навіть миски, частина з яких на початку доби заліза також прикрашалася білим орнаментом. Наприклад відомо, що українці наприкінці XIX ст. під час обрядів родинного циклу (зокрема, весілля) ложками з миски споживали «варену», яка в інших ситуаціях наливалася, зазвичай, з глечиків чи барилець і пилася кружками, кухлями і чарками [15; 313–314, 5; 338]. Тому не дивно, що на початку доби заліза своєрідно декорований посуд поступово вийшов із побуту паралельно з поширенням імпортного алкогольного напою – виноградного вина з набором глиняного начиння, необхідного для його транспортування, зберігання та споживання. Цікаво, що першими припинили орнаментувати саме миски, а найдовше кольорова орнаментация (хоча й значно простіша композиційно), затрималася на черпаках.

Використовувані барви складають тріаду найсакральніших, найдавніших символів, відомих з історії людської культури. Як переконливо довів В. Тернер, ними позначалися основні форми людського психофізіологічного досвіду, що стосувалися розуму та всіх органів чуття, були пов'язаними зі здійсненням людських функцій, продуктами людського тіла, виділення яких супроводжується емоційною напругою, сильними фізичними переживаннями, що виходять за межі нормального стану суб'єкта, тому осмислюються як сакральні сили, опонуючі профанним. Наприклад, представники африканського племені ндембу асоціювали «червоні речі» з кров'ю чи червоною глиною. Вважали, що вони «володіли силою», оскільки кров – це сила. Ндембу вірили, що чаклуни, «даючи» дерев'яним фігуркам кров за допомогою червоного забарвлення, примушували їх рухатися. Догони червоний колір асоціювали також із сонцем і вогнем. У давніх індоаріїв цей колір символізував першовогонь [13; 57–58, 71, 74, 76–77, 79]. Відомо, що з доби неоліту на території Дніпровського Лівобережжя практикувалося посипання небіжчиків червоною вохрою [9,10; 148]. Ю. Шилов аргументовано довів, що цей звичай пов'язаний із символікою воскресіння, життя. Вохра в похованнях, на його переконання, пов'язувалася з активністю, подоланням смерті [16; 92–93]. У цьому сенсі має пояснення символіка червоних зображень на вищезгаданих виробах. Їх нанесено, щоб магічно оживити «помічників» похованої дівчинки катакомбної культурно-історичної спільноти, а також надати «живильних», «оживляючих» властивостей вмісту посуду.

Біла глина й інші «білі речі» у ндембу означали «білизну», що символізувала життя, благо, джерело сили та здоров'я, чистоту, безбідність, силу, зустріч із духами предків, споживання їжі, очищення й інші позитивні значення. Білизна вказувала на щедрість домінуючого партнера і водночас вдячність підлеглого. Живі приносили дари духам предків у формі білого. Вважалося, що мертві завдяки цим приношенням залежали від живих. Але й живі залежали від мертвих, завдячуючи їм здоров'ям, довголіттям, щастям, плодючістю, удачею на полюванні. Білизна репрезентувала денне світло. Сонце з місяцем – її символи. «Білою» вважалася вода, оскільки вона очищувала тіло від бруду. Першоводу білий колір символізував у давніх індоаріїв. Білий колір асоціювався у ндембу з материнським молоком. Разом із тим, ним позначали чоловіче сім'я [13; 54–57, 62–65, 74]. Важливо зазначити, що комбінація білого та червоного кольору в орнаменталії одного предмета на досліджуваній території домодерних часів була дуже рідкісною. Нам відомі лише нанесені у верхній частині «кальцитової» посудини з поховання біля с. Заможне горизонтальні смуги [10; 229, 230, рис. 6.4]. Унікальність даної сакральної композиції свідчить про неординарність її семантики.

Поєднання контрастних чорного тла і білого заповнення на кераміці передскіфсько-ранньоскіфського має виразний сенс. У ндембу ним створювалася антитетична пара, котра відображала основну й найвищу антитезу в моделі дійсності [13; 62], а в давніх індоаріїв позначала початкову землю з первинною водою. У шонів (Північна Родезія) чорний колір символізував, серед іншого, провісників дощового сезону – дощові хмари; духам-хранителям, що надсилали дощ, жертвували чорних тварин, а жерці при цьому одягалися в чорне [13; 56–62, 71, 74].

Конкретизації семантики зображень на виробах, що декорувалися за допомогою зміни кольору поверхні та забарвлення орнаментів допомагає аналіз елементів орнаментальних композицій. Серед них домінують полісемантичні символи, сенс яких зазвичай пов'язується зі світилами (різноманітні хрестоподібні, концентричні елементи та розетки), «водою» – «зміями» (хвилясті лінії), а також фемінністю, родючістю та плодючістю (трикутники та дуги). Відзначимо також не поодинокість композицій, кількість елементів у яких належить до «календарних», «сакральних» чисел. Важливо, що в катакомбних «кальцитових» посудинах і «корчагах» початку доби заліза напоодиноким є чотири частинний поділ композиції та наявність чотирьох кінцевих виступів на плечах, під якими іноді зображували дуги [17; 110, рис. 49: 4]. Як і «кальцитові» вироби, «корчаги» з виступами використовувалися в культовій практиці. Наприклад, їх виявлено в ритуальних приміщенні та жертovníку Більського городища [18; 14, 17, рис. 2:3, 5:3]. Б. Рибаків висунув гіпотезу, що такі елементи на енеолітичному посуді символізували груди двох небесних богинь [12]. І. Ковалева перенесла цю гіпотезу без аргументації на «кальцитовий» посуд катакомбної культурно-історичної спільноти [6; 88]. Після аналізу орнаментованої кераміки Лівобережної України нами аргументовано висновок, що вони символізували груди однієї богині (вона, в свою чергу, асоціювалася з коровою), яку такі посудини уособлювали або були пережитком подібного уособлення [19; 238–244]. В даному контексті важливим є факт зображення у верхніх (небесних) частинах корчаг подібної до використовуваної на початку доби заліза форми зі схожими елементами з території Центральної Європи, звідки традиція виготовлення таких виробів транслувалася на терени Лівобережної України, жіночих фігур. Зокрема, на багато орнаментованому виробі з могильника Сопрон зображено три жіночі істоти (чи тричі повторювана одна істота). Одна з них жінка тче, інша – стоїть у позі благословення чи адорації й остання – щось передає чи наливає іншій [4; 101, рис. 15: II, 1]. До речі, жінок у благословляючих чи адораційних позах зображали й на інших «корчагах» із Центральної Європи [4; 101, рис. 14: 7–10]. Дана композиція допомагає аргументовано пояснити ще один факт – нанесення біло-чорних зображень у передскіфсько-скіфський час населенням Дніпровського Лівобережжя, окрім посуду – на вироби, пов'язані з прядінням і ткацтвом. Оскільки приготування їжі-напоїв і текстильне виробництво в традиційних суспільствах було прерогативою жінок, досить часто мало спільних божественних покровителів, вважаємо, що в обох випадках вони асоціювалися з однією богинею. Дана істота, очевидно, як і в більш давні часи мала сприяти родючості, плодючості, благополуччю.

Висновки. Використання архетипових кольорових символів мешканцями Лівобережної України в давнину відбувалося в часи піднесення орнаментованості кераміки внаслідок іншопольових впливів. Воно пов'язане з релігійними уявленнями, магічними обрядами, божествами, жертвоприношенням яким і споживання алкогольних напоїв для приведення адептів до екстатичного стану мало на меті сприяти підвищенню родючості та плодючості. Подібні вірування базуються на взаємообміні між божеством і адептом, яка міститься в основі релігійних культів загалом. Саме для цього, вважаємо, давні мешканці Дніпровського Лівобережжя намагалися за

допомогою червоного кольору «оживити» окремі посудини та статуетки, а білого, особливо, розташованого на чорному тлі передати магичні ідеограми, бажані жертводавцям процеси, на які мало впливати шановане божество.

Перспективи подальших досліджень полягають у порівнянні реалій використання кольорового декору в сусідніх із досліджуваним регіонах Євразії.

Список використаної літератури

1. **Антоненко Б. О.** Глиняні статуетки з катакомбного поховання / Б. О. Антоненко // *Vita Antiqua*. – Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 1999. – № 1. – С. 89–94.
2. **Берестнев С. И.** Восточноукраинская лесостепь в эпоху средней и поздней бронзы (II тыс. до н.э.) / С. И. Берестнев. – Харьков : ПФ Амет, 2001. – 264 с.
3. **Бровендер Ю. М.** Степановское поселение срубной общности на Донецком кряже / Ю. М. Бровендер. – Алчевск : Донбас. гос. технический ун-т, 2012. – 234 с.
4. **Дараган М.** Памятники раннескифского времени Среднего Поднепровья и гальштатт : поиск хронологических реперов / М. Дараган // *Revista Arheologică, Serie nouă, Vol. IV, nr. 1.* – 2010. – С. 85–113.
5. **Иваница А.** Домашний быт малоросса Полтавской губернии Хорольского уезда / А. Иваница // *Этнографический сб., издаваемый ИРГО.* – СПб. : Тип. Министерства внутренних дел, 1853. – Вып. 1. – С. 337–371.
6. **Ковалева И. Ф.** Погребальный обряд и идеология ранних скотоводов (по материалам культур бронзового века Левобережной Украины) / И. Ф. Ковалева. – Днепропетровск : Изд-во Днепропетров. ордена Трудового Красного Знамени гос. ун-та, 1983. – 108 с.
7. **Кулатова И. М.** Ранньоскіфський курган поблизу Більського городища / Кулатова І. М., Супруненко О. Б. // *Наук. зап. з української історії: Зб. наук. ст.* – Переяслав-Хмельницький : Золоті литаври, 2002. – Вип. 13. – С. 52–71.
8. **Лихачев В. А.** Об одном типе сосудов катакомбного времени / В. А. Лихачев // *Степное Поднепровье в бронзовом и раннем железном веках. Сб. науч. тр.* – Днепропетровск : ДГУ, 1981. – С. 72–75.
9. **Макаренко М.** Маріопільський могильник / М. Макаренко. – Київ : Вид-во Всеукр. акад. наук, 1933. – 152 с.
10. **Пустовалов С. Ж.** Моделирование лица по черепу у населения ингульской катакомбной культуры / Пустовалов С. Ж. // *Stratum plus. Археология и культурная антропология.* – 1999. – № 2. – С. 222–256.
11. **Рудинский М. Я.** Вовнигские позднеэолитические могильники (К вопросу об оформлении могильников Мариупольского типа) / Рудинский М. Я. // *Краткие сообщения Ин-та археологи АН УССР.* – 1955. – Вып. 4. – С. 147–151.
12. **Рыбаков Б. А.** Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1994. – 608 с.
13. **Тернер В. У.** Проблема цветовой классификации в примитивных культурах (на материале ритуала ндембу) / В. У. Тернер // *Семиотика и искусствометрия.* – М. : Мир, 1972. – С. 50–81.
14. **Тиандер К.** Культурное пьянство и древнейший алкогольный напиток человечества // *Журн. Министерства народного просвещения.* – 1908. – Ч. XVIII. – С. 204–257.
15. **Чубинский П. П.** Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования / собрал П. П. Чубинский. Т. 4 : Обряды: родины, крестины, свадьба, похороны / изд. под наблюдением Н. И. Костомарова. – Санкт-Петербург : [Тип. В. Киршбаума]. – 1877. – XXX, 713, 45 с.
16. **Шилов Ю. А.** Прародина Ариев. История, обряды, мифы / Ю. А. Шилов. – Киев : СИНТО, 1995. – 744 с.
17. **Шрамко Б. А.** Бельское городище скифской эпохи (город Гелон) / Б. А. Шрамко. – Киев : Наук. думка, 1987. – 183 с.
18. **Шрамко І. Б.** Культіві споруди VI ст. до н. е. Західного Більського городища / Шрамко І. Б., Задніков С. А. // *Археологічний літопис Лівобережної України.* – Полтава : Археологія, 2006. – № 2. – С. 12–28.
19. **Щербань А. Л.** Трансформації орнаментування кераміки в традиційній культурі Лівобережної України (кінець VII тис. до н.е. – XIX ст. / А. Л. Щербань. – Харків : Вид. О. Савчук, 2017. – 328 с.

References

1. **Antonenko B. O.** Hlyniani statuety z katakombnoho pokhovannia / B. O. Antonenko // *V. Antiqua*. – Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet», 1999. – № 1. – S. 89–94.
2. **Berestnev S. I.** Vostochnoukrainskaya lesostep v epohu sredney i pozdney bronzyi (II tyis. do n.e.) / S. I. Berestnev. – Harkov : PF Amet, 2001. – 264 s.
3. **Brovender Yu. M.** Stepanovskoe poselenie srubnoy obschnosti na Donetskoy kryazhe / Yu. M. Brovender. – Alchevsk : Donbasskiy gosudarstvennyy tehnikeskyy universitet, 2012. – 234 s.
4. **Daragan M.** Pamyatniki ranneskifskogo vremeni Srednego Podneprovya i galshtatt : poisk hronologicheskikh reперov / M. Daragan // *Revista Arheologică, Serie nouă, Vol. IV, nr. 1.* – 2010. – С. 85–113.
5. **Ivanitsa A.** Domashniy byit malorossa, Poltavskoy gubernii Horolskogo uezda // *Etnograficheskiy sbornik, izdavaemyiy IRGO.* – SPb. : Tipografiya Ministerstva vnutrennih del, 1853. – Vyip. 1. – S. 337–371.

6. **Kovaleva I. F.** Pogrebalnyi obryad i ideologiya rannih skotovodov (po materialam kultur bronzovogo veka Levoberezhnoy Ukrainy) / I. F. Kovaleva. – Dnepropetrovsk : Izdatelstvo Dnepropetrovskogo ordena Trudovogo Krasnogo Znameni gosudarstvennogo universiteta, 1983. – 108 s.
7. **Kulatova I. M.** Rannoskifskiy kurhan poblyzu Bilskoho horodyshcha / Kulatova I. M., Suprunenko O. B. // Naukovy zapysky z ukrainskoi istorii: Zbirnyk naukovykh statei. – Pereiaslav-Khmelnitskyi: Zoloti lytavyry, 2002. – Vyp. 13. – S. 52–71.
8. **Lihachev V. A.** Ob odnom tipe sudov katakombnogo vremeni / V. A. Lihachev // Stepnoe Podneprove v bronzovom i rannem zheleznom vekah. Sbornik nauchnykh trudov. – Dnepropetrovsk : DGU, 1981. – S. 72–75.
9. **Makarenko M.** Mariupil'skiy mohyl'nyk / Mykola Makarenko. – Kyiv : Vyd-vo Vseukr. akad. nauk, 1933. – 152 s.
10. **Pustovalov S. Zh.** Modelirovaniye litsa po cherepu u naseleniya ingul'skoy katakombnoy kultury / Pustovalov S. Zh. // Stratum plus. Arheologiya i kulturnaya antropologiya. – 1999. – # 2. – S. 222–256
11. **Rudinskiy M. Ya.** Vovnigskie pozdneneoliticheskie mogilniki (K voprosu ob oformlenii mogilnikov Mariupolskogo tipa) / Rudinskiy M. Ya. // Kratkie soobshcheniya Instituta arheologii AN USSR. – 1955. – Vyp. 4. – S. 147–151.
12. **Ryibakov B. A.** Yazyichestvo drevnih slavyan / B. A. Ryibakov. – M. : Nauka, 1994. – 608 s.
13. **Terner V. U.** Problema tsvetovoy klassifikatsii v primitivnykh kulturakh (na materiale rituala ndembu) / V. U. Terner // Semiotika i iskusstvometriya. – M. : Mir, 1972. – S. 50–81.
14. **Tiander K.** Kultovoe pyanstvo i drevneyshiy alkoholnyy napitok chelovechestva // Zhurnal Ministerstva narodnago prosveshcheniya. – 1908. – Chast HVIII. – S. 204–257.
15. **Chubinskiy P. P.** Trudy etnograficheskoy statisticheskoy ekspeditsii v Zapadno-Russkiy kray, snaryazhennoy Imperatorskim Russkim Geograficheskim Obshestvom. Yugo-Zapadnyy otdel. Materialy i issledovaniya / sobral P. P. Chubinskiy. T. 4 : Obryady: rodinyi, krestinyi, svadba, pohoronyi / izd. pod nablyudeniem N. I. Kostomarov. – Sankt-Peterburg: [Tip. V. Kirshbauma]. – 1877. – XXX, 713, 45 c.
16. **Shilov Yu. A.** Prarodina Ariev. Istoriya, obryady, mify / Yu. A. Shilov. – Kyiv : SINTO, 1995. – 744 s.
17. **Shramko B. A.** Belskoe gorodische skifskoy epohi (gorod Gelon) / B. A. Shramko. – Kyiv : Naukova dumka, 1987. – 183 s.
18. **Shramko I. B.** Kultovi sporudy VI st. do n. e. Zakhidnoho Bil'skoho horodyshcha / Shramko I. B., Zadnikov S. A. // Arkheolohichniy litopys Livoberezhnoi Ukrainy. – Poltava : Arkheolohiia, 2006. – № 2. – S. 12–28.
19. **Shcherban' A. L.** Transformatsiya ornamentuvannya keramiky v tradytsijnij kul'turi Livoberezhnoyi Ukrainy (kinecz' VII ty's. do n.e. – XIX stolittya) / A. L. Shcherban'. – Xarkiv : Vy'davecz' Oleksandr Savchuk, 2017. – 328 s.

SEMANTICS OF COLOR IN DECORATION OF ANCIENT CLAY PRODUCTS OF LEFT-BANK DNIEPER

Shcherban Anatolii, candidate of historical sciences,
Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

The semantics of color decoration, which was used for decoration of pottery and small plastics of the Left-bank Ukraine of the III-I millennium BC, was conceptually described. It was concluded that its application was due to other cultural influences, was connected with religious representations, magic rites and deities. With the help of red, local residents tried to «revitalize» individual vessels and figurines. White, especially, on a black background passed the magic ideograms, desirable donors' processes, which should not be influenced by a deified deity.

Key words: Left-bank Ukraine, decor, ceramics, color, catacombs archaeological archeological culture, the beginning of the age of iron.

UDC 738.3.04(477)«634.3»

SEMANTICS OF COLOR IN DECORATION OF ANCIENT CLAY PRODUCTS OF LEFT-BANK DNIEPER

Shcherban Anatolii, candidate of historical sciences,
Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

The aim of this paper is to the disclosure of the semantics of colored decor, which was used in the pottery of the Left-bank Ukraine of the III-I millennium BC.

Research methodology. Eight major publications on the subject in scientific journal have been reviewed.

Results. The semantics of color decoration, which was used for decoration of pottery and small plastics of the Left-bank Ukraine of the III-I millennium BC, was conceptually described. It was concluded that its application was due to other cultural influences, was connected with religious representations, magic rites and deities. With the help of red, local residents tried to «revitalize» individual vessels and figurines. White, especially, on a black background passed the magic ideograms, desirable donors' processes, which should not be influenced by a deified deity.

Novelty. For the first time, on materials that reflect about three thousand years of history of pottery development of the Left-bank Ukraine reconstructed semantics of colored decor on ceramics.

The practical significance. Researchers can use the methodology, developed by the author.

Key words: Left-bank Ukraine, decor, ceramics, color, catacombs archaeological archeological culture, the beginning of the age of iron.

Надійшла до редакції 5.11.2017 р.